

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Fecr Yayınları: 280

MEDENİYET, İNSAN VE DİN

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Kemal GÖZ

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa TÜRKAN

Bölüm yazılarının içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
ANKARA ÖZGÜR WEB OFSET
MATBAACILIK SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: 0312.385 70 77 (Sertifika no: 34333)

1. Baskı: Aralık 2018

ISBN: 978-605-7570-12-3

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

MEDENİYET
İNSAN
ve
DİN

Editörler
Kemal GÖZ - Mustafa TÜRKAN

Ankara 2018

Bu alışmayı
Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakóltesi Öğretim Üyelerinden
5 Kasım 2016 tarihinde vefat eden merhum
Yrd. Doç. Dr. şaban ÇİFTÇİ hocamızın
aziz hatırasına ithaf ediyoruz...

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ -----	7
GİRİŞ -----	9
BİRİNCİ BÖLÜM	
İSLÂM MEDENİYETİNDE SOSYAL HAYATIN İLKELERİ	
<i>Kemal GÖZ</i> -----	13
İKİNCİ BÖLÜM	
HZ. PEYGAMBER'İN BEDEVİ İNSANLARI MEDENİLEŞTİRME PROJESİ	
<i>Hüseyin AKYÜZ</i> -----	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
İNSAN HAYATINDA DENGE UNSURU OLARAK FIKHÎ HÜKÜMLER	
<i>Mustafa TÜRKAN</i> -----	69
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
KİLLET-İ TAAM İLKESİNİN HEKİM-SÜFÎ VASFIYLA MEVLÂNÂ'DAKİ TEZAHÜRÜ	
<i>İdris TÜRK</i> -----	89
BEŞİNCİ BÖLÜM	
FIKİH İLMİNİN MEBÂDİLERİ BAĞLAMINDA FIKHİN İNSAN VE TOPLUMU İNŞÂ ETME FONKSİYONU	
<i>Sefa ATİK</i> -----	111
ALTINCI BÖLÜM	
İNSAN-ŞEHİR ENTEGRASYONU BAĞLAMINDA MUÂHÂT (KARDEŞLEŞME) OLAYI	
<i>Gencal ŞENYAYLA</i> -----	137
YEDİNCİ BÖLÜM	
MEZHEPTEN FELSEFEYE: İLK DÜŞÜNCE HAREKETLERİ	
<i>Osman MUTLUEL</i> -----	155
SEKİZİNCİ BÖLÜM	
İNSAN VE MEDENİYET BAĞLAMINDA İBN HALDÛN'UN EĞİTİM FELSEFESİ	
<i>Murat ERTEN</i> -----	183

DOKUZUNCU BÖLÜM

BİR İNANÇ KRİZİ OLARAK KÖTÜLÜK SORUNU

İsmail ŞİMŞEK -----217

ONUNCU BÖLÜM

HİNDUİZM'DE KÂMİL/KURTULMUŞ İNSAN

İsmet EŞMELİ -----237

ON BİRİNCİ BÖLÜM

ÇEVRE BİLİNCİ EKSENİNDE SEYYİD HÜSEYİN NASR'DA MODERN
DÜNYA VE MEDENİYET

Yasin BOSTAN -----261

ÖZGEÇMİŞLER-----283

ÖN SÖZ

Toplumların ortak düşünce, tavır ve inanışlarından oluşan değerlerin insan eğitiminde çok önemli bir yeri vardır. Eğitimin temel amaçlarından birisi, her insanı kendi toplumunun değerleriyle yoğurarak bu değerleri bireylerin yaşam tarzı haline dönüştürmesini sağlamaktır. Bu bağlamda geleceğin istenilen tarzda inşası için genç kuşakların içinde yetiştiği kendi öz değerlerini tanıması ve bunlarla barışık olması hayati bir önemi haizdir. Zira değerlerinden yoksun yetişen nesillerde adalet, dürüstlük, ahde vefa, vatan sevgisi, sorumluluk bilinci, hoşgörü gibi erdemlerin kendiliğinden oluşması mümkün değildir. Binaenaleyh milli ve manevi değerleriyle mücehhez nesillerin yetişmesi için başta anne babalar olmak üzere eğitim kurumlarına ve toplumdaki her ferde önemli görevler düşmektedir. Bu bilinç ve şuurla Pamukkale Üniversitesi bünyesinde 20 Ekim 2014 tarihli resmi gazetenin 29151 sayılı kararı doğrultusunda Müftü Ahmet Hulusi Efendi Uygulama ve Araştırma Merkezi kurulmuştur. Merkezin faaliyet alanlarının temel hedefi, insani ve İslami değerleri özelde Denizli ili ve çevresine genelde ise yaptığı ve yapacağı yayınlar vasıtasıyla ülkemiz halkına duyurmak ve hayata aksettirilmesi için gereken gayreti göstermektir.

Müftü Ahmet Hulusi Efendi Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü tarafından 2017 yılında yapılan “Şehir ve Erdem” başlıklı panel, sunulan bildiriler ve ilahiyat alanındaki akademisyenlerin yazdıkları bölümler ile birlikte aynı isimle kitaplaştırılmıştır. Bu yıl da “Medeniyet, İnsan ve Din” başlığı altında merkez müdürlüğü tarafından bir panel düzenlenmiş olup, elinizdeki kitap panelde sunulan bildiriler ayrıca Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Elemanlarının konuya kendi alanları çerçevesinde bakarak hazırladıkları bölümlerden oluşmaktadır. Medeniyet, İnsan ve Din kitabı İslam Felsefesi, Fıkıh,

Hadis, Tasavvuf, Din Felsefesi, İslam Tarihi ve Dinler Tarihi bilim alanlarından akademisyenlerin katkıları sayesinde çok yönlü olarak ve bütüncül tarzda okuyucunun hizmetine sunulmuştur.

Bu çalışmanın kitap haline dönüştürülmesinde katkılarını esirgemeyen Zeki TUNCEL Beyefendiye, Fecr Yayınları Editörü Hüseyin NAZLIAYDIN Beyefendiye, çalışanlarına ve bu eserin oluşmasında emeği geçen bölüm yazarlarına şükranlarımızı sunarız. Gayret bizden tevfik Allah'tandır.

Editörler
Denizli - 2018

GİRİŞ

Hiçbir medeniyet tek başına var olamaz. Her medeniyet kendisine tevarüs eden kültürel mirasla tezahür eder ve kendini tanımlayan değerler dünyasıyla ayakta durur. Bu değerler dünyası siyasetten ekonomiye, hukuka, mimari ve sanata kadar insanın kendisini gösterdiği bütün varlık sahalarında ortaya çıkar. Bir toplumun kendini tanımlaması ve yeniden inşa etmesi için değerlerinin farkında olması gerekir. Bu değer bilinciyle insan, içinde yaşadığı hem fiziki hem de manevi ortamdan beslenmekte, aynı zamanda kendi zamanını ve kendi konumunu yapılandırmaktadır. Nihayetinde toplumun bir ferdi olarak içinde yaşadığı fiziki, ilmi, kültürel, edebi ve ahlaki iklimden etkilenen insan bu değerlerle birlikte kendini tanımlar.

İnsan, var olma mücadelesi içerisinde mevcudiyetinin birçok katmanını ödünç aldığı topluma karşı özel bir sorumluluk hisseder. Bu sebeple insanın kendisini şekillendiren topluma karşı, bireysel özgünlüğünü çeşitli entelektüel düzeylerde yanıtması gerekir. Bu sayede toplumsal yenilenme ve kolektif dönüşüm gerçekleşmiş olur. Bu değişim ve dönüşümün eksenini, sübjektif yönelimler yerine evrensel ve nesnel doğayla uyumlu, bütün varlık sahasını dengeli bir şekilde kapsayan üst düzey bir genellik içermelidir. Dönüşüm süreçleri içerisinde insanı aşırılıklardan ve zıt kutuplara savrulmaktan koruyacak olan üst ilkelere, ona aşkın bir varlık âleminden taşarak yüce yaratıcıdan gelmektedir. Tam da bu noktada din, bir denge unsuru olarak, insanı ait olduğu tabiatın doğal yörüngesinde sabit tutmakta, böylece hem bu dünyada hem de ahirette ona layık olduğu bir var oluş imkânı teklif etmektedir.

Bütün bir varlığı kapsayan geniş çaplı bir açıklama sistematigi olarak din, insanın ihtiyaç duyduğu ve her düzeyde varlık kategorisiyle doğrudan etkileşimini anlamlı hale getiren kutsal

değerler dizisi konumundadır. Çok boyutlu etkileşim düzeyleri dikkate alındığında kutsal inayetin dini hâkimiyeti medeniyetlerin mücessem tezahürü olan şehirler üzerinden gerçekleştirilir. Şehirde ilahi paradigmanın hukuki ve manevi ikliminin en liyakatli temsilcisi de Hz. peygamberdir. Dolayısıyla bir medeniyetin ihtiyaç duyduğu değerlerin en yetkin temsilini peygamber kendi hayatı üzerinden modelleyerek insanın ve toplumun istifadesine sunmakta, böylece medeniyetlerin inşasının en önemli unsurunu peygamberî iklimle sadakat oluşturmaktadır.

Elinizdeki kitabın hazırlanmasında öncü rol oynayan Müftü Ahmet Hulusi Efendi Uygulama ve Araştırma Merkezi de Hz. Peygamber'in (sav) insanlığa sunduğu değerler manzumesinden ilham alarak amaçlarını ve faaliyet alanlarını aşağıda sıralandığı şekilde belirlemiştir.

- a) Değerlerin ana konularını tespit etmek.
- b) Toplumları ayakta tutan en önemli unsurlardan olan değerleri ilmî objektiflik içinde esas kaynaklara dayalı olarak ortaya koymak.
- c) Denizli'nin yetiştirdiği bilim insanlarının yetişip büyüdüğü ve değerleri ile değer kazandığı tarihi, sosyal ve siyasî muhit ve sebepleri inceleyerek, değerler kültürünü fiilen yaşayan ve yaşatan kişileri ortaya çıkararak değerler eğitimi tarihi içinde gerçek yerlerini tespit ve tayin etmek.
- ç) Amaçları ve faaliyetleri itibarıyla Merkez ile benzerlik arz eden enstitü, araştırma merkezi ve vakıf gibi kuruluşlarla fikri, mali ve kültürel ilişkiler kurmak.
- d) Doğrudan Denizli'nin yetiştirdiği kişilerin telif ve tercüme eserlerini bulup ortaya çıkarmak, eserleri tahlil süzgecinden geçirerek değerler eğitimi ve kültürü açısından anlaşılır hale getirmek ve yayınlamak.
- e) Değerler konusunda yüksek lisans ve doktora yapan ve yapacak olan araştırma görevlilerinin yetişmelerine yardımcı olmak.

f) Sempozyum, panel ve konferans gibi ilmî, kültürel faaliyetler düzenlemek ve yayınlar yapmak.

g) Değerlerin yeni nesillere iletilmesi konusunda usul ve esaslar geliştirerek bilim dünyasına katkıda bulunmak.

Medeniyet, İnsan ve Din kavramları da yukarıda genel döngüsünü sunduğumuz bir atmosferde, birbirinden asla ayrı düşünülemez bir kamsamlılıkla iç içe geçmiştir. Bu naçiz çalışmamızda bu kavramların odağında sözü geçen düşünsel iklimi küçük ve mütevazı bir katkıda bulunmak temennisiyle konuyla ilgili müelliflerimizin çalışmalarını sizlerle buluşturuyoruz.

Müftü Ahmet Hulusi Efendi Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü hayatın vazgeçilmez değerlerimizin tanıtılması amacıyla çalışmalarını yoğunlaştırarak sürdürmektedir.